

AR ROUE G

BR ROUE GRALON HA KEAR IS
Hag Iiz Mirakulus

ann Itron Varia Rumengol

« Neb a bed Gwer'hez Remengol
« Birviken ne ia da gol...

En Eskopti Kerne el lec'h e ma breman
môr Douarnenez, e oa guechall eur gear
vraz meurbet hantvet Is.

Eur voger ledan hag huel, gant skloujou houarn, he diffenne deuz ar môr. Er gear-ze ne vellet, o touez an dud pinvidik, nemet dirzuz, goal exempli ha fallagriez. Gralon, pehini a chome neuze, er gear a Is, a oa Roue Breiz-Izel. Bet a oa brezeller en he iaouankis, ha rust enn andread he zujidi ; mes en he gozni, sklerijennet dre ar feiz kristen, e teuas da vezou dous evel enn oan. Hirvoudi a rae aliez war dirzuzou Is, ha war ar vue dirollet a rène e were'h, ar Brinsez Ahez, gant an noblaz yaouank a gear ha deuz ar vro hanvet hirio Kear-Ahès, pehini a oa dezhi a leve.

En amzer-ze, ive, e oa e Breiz-Izel, dàou abostol santel, daou vignon da Zoue, Sant Kaourintin, kenta eskop a Gemper, ha Sant Gwenole (1), kenta abad a Landevennek ; aliez o devoa prezeget ar feiz er gear a Is, ha gourdrouzet ar Roue Gralon, abalamour d'ann drougoberou, d'ann torfejou ha d'an injustisou a ree bémdez, e palès he verch yaouank ; mes goab a ree anezho, hag ar Roue, simpleet dre ann oad n'en devoa mui a c'halloud avoalc'h, evit arreti dizurzou ker bras.

Doue skuizaz er fin o welet Is kaledet enn he fec'hejou, hag a roas da anaout da Ael Breiz-Izel he vignon Gwenole, penoz eb dale pelli, ar gear gaer-ze a vije beuzet gant ar môr. Kerkent, Gwenole a pignas war he ware'n hag a redas da gear Is, o sonjal c'hoaz mouga koler Doue. Mes tremenet e oa an amzer a druez. Pa en em gavas an Abat santel war dro anter-noz, skloujou Is a oa digor, hag ar môr a groze spontus, o tiruial war an dud, ann tier hag ar palez'iou. Gwenole ne allez savet nemet Gralon epken ; gwelet a rer c'hoaz roudou treid ar marc'h er garek war pehini, abaoue, abaded Landevennek, araog kemmer o e'harg a deu da ober ho feden ha da anaout ar Roue gralon evit fondatour eur c'houent.

Ahés merc'h fall ar Roue, hiriek a revin Is, oê troet e Mari Morgan, hanter maouez hag hanter pesk. Pa har ar loar, e c'lever c'hoaz aliez o kana, war môr Douarnenez, a euz reveniou, ar gear veuzet. He daoulagad a zo evel diou stereden, he bleo evel ann aour, he gouzoug hag e diou vronn ken gwenn hag ann erc'h, hag he mouez melioduz a laka da gouskat dre he chalmou ; eelse, martoloded ar ivro, rakiel ma e c'hlevont, a lavar etrezho, gant spouron : Tee'homp Ahès zo zavet deus he falez, ar gwall amzer ne ma ket pell, ha ma taleomp e vezimp tolet kousket var ar rec'hier.

Evel Sodôm, Gômor, ha Babylon, kear Is ne m'a mui ; hag hirio ar môr a ruill dreist e fenn.

Da zao heol, Gralon o veza pignet gant Gwenole var lein Menez-Hom, a daolas ac'hano eur zell truezuz war lerc'h ; mez el lec'h ma edo ar gear Is, ne velas mui nemet môr Douarnenez, hag e kouezaz d'ann daoulin evit trugarekat Doue hag ar Were'hz da vez saveteet he vuez.

Braz ive ar bus
andret ar berelin
rouchoudou.

Ar vinoret dile
vartolodet war a
enn danjerriou, c
hag aliès e lever

(1) Gwen-oll-e-oll'se-Gwen, hanvet evel-ze gant e vamm ar santez Ven abalamour ma oa eur bugel koant a fur, Sant Gwenole, dre he vertuziou, en deus mérit an hanou kear Ael Breiz-Izel.

Petra 'zo neve e kear Is
Ma ze ken foll ar iaouankis ?
Ma klevan-me ar biniou,
Ar vombard hag an delennou ?
N'euz e kear Is netra neve,
Ann ebattou ma ve bembe,

Ha Kear

Moderato

Petra zo neve e kear Is, Maz e kear

... e kear Is, Maz e kear

JE GRAILON

Kear Is

Brasa burzudou a zo bet
Ebars an amzer dremenet !.

Braz ive ar burzudou a ra c'hoas hirio, ann Itron-Varia-Remengol, enn andret ar Vretoned, ha, dreist-oll, enn andret ar berelinet a deu bemde de gwelet, alies eus a bell bro, ha kalz anez ho diarc'henn hag e korf e rouchoudou.

Ar vinoret dilezet, an intanvezet paour, ar beorien noaz, soudardet Breiz-Izel, e kreis tann ar brezel, ar vartolodet war ar mör bras e furol an holl-dud afflijet a gorf, a galon hag a speret, darn en o foaniou, darn enn danjeriou, darn all en disesper ha darn live war gwele ar maro, o deus sonjet eus ho Mamm douz a mad, hag aliès e leveron dez-hi gant garante ha gant fianz enn he galloud hag enn he madelez.

O Gwerc'hez sakr Remengol, Patronez Breiz-Izel,
Pedit evidomp, hirio ha pa rankimp mervel :
Pedit evit Breiz-Izel, evit ar Vretonnet
O deus ho karet, ha kar hag ho karo bepret.

Pa zavas diwar he zaoulin e velas-dindan ann heol, o lugerni, *Ru-men-Goulou* pe *Men-ru-ar-Goulou*, war pehini vije sakrifiet tud e beo, ha bep mis. eur bugel bihan, c'hoaz euz ar vronn, Neuze, beuzet enn he zaelou, hag he zaoulagad savet etrezek ann Env, e lavare d'e vignon santel.

« War ar Men-ru-Hont, konsakaet da eun Doue barbar, me a rei sevel eun « iliz kaér d'ar Werch'ez, hag el lec'h ma skuiller goad ann dud da Deutatès, o skuillo mamm ar gwir Doue he grasou var Breiz-Izel. »

Gralon a zaalc'haz mad d'er c'her, ha beleien ar bañnet o veza o en em evolled pa veljont disp'n templ an Doue faos Teutatès, ar Roue kristen o zrebas e kever Argol e penn ar Vretouet konvertisset.

Goude beza great he beden, war Menez-Hom, ar roue Gralon a heuillas Gwenole da abati Landevennec savet ganthan ; eun neubeut blaveziou kentoc'h. Diaraog kement-se, en devoa c'hoaz roet he bales, e Kemper, da Sant Kaourintin, pehini en devoa torret he naon deshan ha de gompagnunez gant eun tam deus e besk bihan. E plas ar palés-se e ma bremain ilis kaer katedral Kemper.

Gralon a dremenaz e Landevennek ar rest euz he vuez enn eur binijenn galet, hag faliès e kare mont gant he vignon ker da Remengol da bedi evit e bobl, ann Itron-Varia-Remed-Oll, beza eun devoa ann heur d'he gwelet brudet bras e pevar c'horn Breiz-Izel, hag o vervel etre divrec'h sant Gwenole, e Landevennek, e rekommande he ene da Zoue enn eur lavaret gant fizians.

Itron-Varia Remengol,
Mirit ouzin na zain da goll.

Pemzek kant vloas a zo abaoe ma 'ze maro Gralon, hag ar Vretoned, pere zo bepred tud a feiz hag a galon, o deus c'hoas sonj eus ho roue koz hag eus he vignon, Sant Gwenole, Mes ma chana'vetent gwelloc'h istor ho bro gaer, pa zeont da zul an drindet da bardon bras Remengol; ha pa velont mör Douarnenez, Menez-Hom, Landevennek ha tour huel ilis miraculus ann Itron-Varta-Remed-Oll, a lavarfent an daëlou, enn ho daoulagad, enn eur vale gant respekt War douar ar Zenth ag ar Rouaned.

hanter pesk. Pa bar
He daoulagad a zo
er'h, hag he mouez
ont, a lavar etrezho,
ma taleomp e vezimp

eur zell truezuz war
z d'ann daoulin evit

ugel koant a fur, Sant

Mes, rented skanvoc'h eb dale
E sail prim da c'heul Gwenole,
Hag e varc'h, gleb e beder c'har
A lamp deus ar mor en douar.

Breman, ed e Mari-Morgan,
Ahès, deuz skeud al loar a gân,
A gân hag en eur vousc'hoarzin,
A grib er mår a blec herin.

(1) Gwen-oll-e-oll'se-Gwen, hanvet evel-ze gant e vamm ar santez Ven abalamour ma oa eur bugel koant a fur, Sant Gwenole, dre he vertuziou, en deus mérítet an hano kear Ael Breiz-Izel.

Petra zo neve e kear Is
Ma ze ken foll ar iaouankis ?
Ma klevan-me ar biniou,
Ar vombard hag an delennou ?
N'ez e kear Is netra neve,
Ann ebattou ma ve bembe,
N'ez e kear Is nemet traou koz,
Ann ebattou ma ve bemnoz.
Bojennou drez zo divcannet
Ha dor an ilizou prennet,
Ha war ar beorien o wela
Ec'h hisser ar chas dro drailla.
D'ho c'hozek vla ann oll verc'het
N'ho deuz doue, met ar pec'het
Ha da ober he gurunen,
E roont ho c'haera rosen.
Ahès merc'h ar Roue Gralon,
Tann an ifern en he c'halon,
Er penn kenta deuz an dirol,
A gas d'he c'heul ar gear da goll.
Sant Gwenole, gant kalonad,
Zo bet meur vech e kaout he zad,
Ha gant daelou ann den Doue,
En deuz lavaret d'ar Roue :
— « Gralon, Grajon, laka evez
« D'ann dizurzou a rên Ahès,
« Rag tremenat vo ann amzer
« Pa skuilio Doue he goler.
« El lerc'h ma voa c'hoarsadek kent
« E vo neuze skrignadek dent,
« El lec'h ma voa kanaouennou,
« E vo neuze skrijadennou !... »
Hag ar Roue koz spouronet,
He verc'h hen eveuz keleñnet ;
Mez diskaret dre ar gozni,
N'ez mui ann nerz da stourm outi.
Ha, skuiz gant rebechou e zad,
Evit mont deuz he zaoulagad,
Hi' deuz gret gant droug-sperejou,
Eur palès kaer tost d'ar sklujou.
Eno, gant he amourouchen,
E ma fennoz ann obaden,
Eno enn aour hag er perles,
Evel ann heol e par Ahès...

II

— Plijadur dec'h er palès-man,
« Merc' hed gentil a potred skan,
« Plijadur dec'h ha novez grén ».
Eme eur pinz enn eua antrenn.
Ar prinz a zouge dillad ru,
He varo a voa hir a du,
Hag he izili a verve,
Hag he zaoulagad a zeve.
— Ra viot deut mad, estranjour,
« Eme Ahès gant eur beg flour ;
« Ia, ra viot deut d'ar gwella,
« Mac'h n'hant vait ann traou falla.

Peden ar Roue Gralon

Itron Varia Rumengol
Mirit ouzimp na zaimp da goll ;
Pedit eve ho mab Jesus,
Ma vezimp gant-han evuruz.

Itron Varia Rumengol,
C'hous eo Rouanez ar bed oll,
Pezit hor mamm, hor Patrones
Ha ni ho meulo da james.

— « Neuze m'em bo digemer mad,
« A respondas ann divroad :
« Rag me ar fall zo ken disket
« Hag ann hini neuz en krouet !... »
A kerkent Ahès d'er pedi,
Da ober eun dro zanz gant'hi,
Hag ann oll a eneb Doue,
Gwassa ma c'hallent a doue.
Pa oa d'ann obaden-ze fin,
Danser Ahès, en eur c'hoarzin,
Hag enn eur zevel he ziou skoa,
A lavaras : — « Nouzoch'h netra !... »
« Kerc'hit d'in me deus a gear Is,
« Veseillou santel an ilis
« Kerc'hit kroas ar c'hrussufiet
« Eun hosti sakr, hag e velfet !
Ahès, respondas timad :
— « Kavet uint enn Iliz va zad,
« Rag va zad diot-me a gred
« En trompler-ze a Nazareth !
Tri a redas e ber amzer,
Hag a ziskaras ann Aoter,
Hag an traou sakr a we douget
Etre o daouarn miliget,
Ar Prinz ru, raktal m'ho gwelas,
A greis he galon a c'hoarzaz,
Hag a lavaras c'hoas enn-hann :
— « Plijadur dec'h er palès-man ! »
Da genta a dolio boutou,
E vrujunas ar veseillou,
Goude flastras ar grussifi,
Hag e krenchas war ann hosti !...
A war-n'he, gant oll e noaz,
En eur gana — « Malloz d'ar groaz ! »
E raz e seiz stum dishenvel,
Dansou ar seiz perc'het marvel !...
Kerkent ar palès a grenas,
Hag ar c'hurunou a strakas,
Hag a d'ez ho zellou nec'het,
E skoas tan glaz al luc'het.
— « Na c'houi vel, eme ar Prinz ru
« Me laka Doue war e du... »
Ma lavarent oll gant glac'har,
— Ahès e deus kavet e far !... »

III

Pa oa fin d'ar sakrilejou,
Messager ann droug sperejou,

Chomet e unan er palès,
A dosteaz da gaout Ahès.
— « Va dousik koant, merc'h [C'hra]
« Ha muia karet va c'halon,
« Ha n'elfent me eneb gis
« Guelet alc'housklujou Kear Is
— « Va zad a zoug enn e gerc'he
« Ann alc'housklujou aour deuz eur chad
« Ha va zad breman zo kousket,
« Ha kaout an alc'housklujou n'allan k
Mes hen d'he zreid en em strinka
Ha d'he dornik flour a bokaz,
Hag e dallas dre he zellou,
Karget a d'an hag a zaëlou.

IV

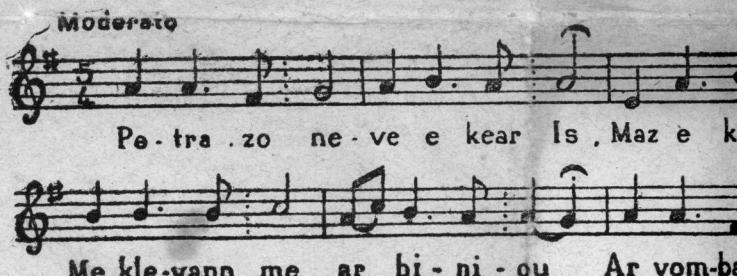
Heb goud ar pez a dremene,
Neuze eur pennad ac'hane,
ENN e balès ar Roue koz,
E voa kousket e kreiz ann noz.
Kambr paour Gralon ne voa enn
Nétra nemet eur grussifi
Deuet a zorn eur mignon ker,
Sant Kaourintin, Eskop Kemper.
Netra nemet eun Aviel,
Roët gant eur manac'h zantel,
Roët dez-ha gant Gwenole,
Evel eur merk a garante.
Kaer enn e gozni vel eun Ael,
E kouske Roue Breiz-Izel.
Hag eun dro d'he dall, e yleo gwe
A re dispak, eur gurunen.
Neuze, Ahès, ar brinsez fall,
Evel pa vije skoët dall,
ENN e gambr, heb aon rag Doue.
A deu da laëres an alc'housklujou.
ENN eur vale war beg e zroad,
Ar verc'h a dosta skan d'he zad,
A goustadik deuz e gerc'hen,
A denn n'eun c'hoarzin, ar chade.

V

Piou a deu du-hont gant ar ru,
Pignet war eun hinkane du,
Hag hen d'an daoulam war ar g
Ken a strink an tân deuz ar vein

(1) Remengol, hanvet gwechal Ru-Men-Goulou, da lavaret Men-Ru-ar-Goulou, abalamour ma voa eno eur men ru, eun templ konsakret da c'houlou de, enoret evel eur Doue, dindan ann hano a Deutates, Doue-Tad. Ar Roue Gralon, goude beza diskar ann templ-se, ha savet enn e blas eun ilis kaer da Vam ar Gwir-Douë chenches han payen Ru-Men-Goulou, ena hano kristen a Remengol, da lavaret e Remed-Oll deus behini ar batronez a zo hanveet ann Itron-Varia-Remed-Oll. Notre-Dame de to Remède, abalamour d'ar burzudou bras a ra bemdez eno ar Verch'ez : abaoe amzer ar Roue Gralon betek hirio.

Enzo c'hoaz induljansou ar re vrassa roet gant hon Tad santel ar Pab dan o gristenien a-deu da Remengol da bedi a galon, Patronez Breiz-Izel. Dre eur sk

zaz d'ann daoulin evit hag aliès e leveron dez-hi gant garante ha gant fians enn he galloud hag enn he madelez.
bugel koant a fur, Sant

O Gwerc'hez sakr Remengol, Patronez Breiz-Izel,
Pedit evidomp, hirio ha pa rankimp mervel :
Pedit evit Breiz-Izel, evit ar Vretonnet
O deus ho karet, ha kar hag ho karo bepret.

Chomet e unan er palès,
A dosteaz da gaout Ahès.

— « Va dousik koant, merc'h da [C'hralon

« Ha muia karet va c'halon,
« Ha n'elfent me eneh gis

« Guelet alc'houe sklujou Kear Is ».

— « Va zad a zoug enn e gerc'hen

« Ann alc'houe aour deuz eur chaden

« Ha va zad bremen zo kousket,

« Ha kaout an alc'houe n'allan ket.

Mes hen d'he zreid en em strinkas

Ha d'he dornik flour a bokaz,

Hag e dallas dre he zellou,

Karget a d'an hag a zaëlou.

IV

Heb goud ar pez a dremene,
Neuze eur pennad ac'hane,
ENN e balès ar Roue koz,
E voa kousket e kreiz ann noz.

Kambr paour Gralon ne voa enn-hi

Nétra nemet eur grussifi

Deuet a zorn eur mignon ker,

Sant Kaourintin, Eskop Kemper.

Netra nemet eun Aviel,
Roët gant eur manac'h zantel,
Roët dez-haï gant Gwenole,
Evel eur merk a garante.

Kaër enn e gozni vel eun Æl,
E kouske Roue Breiz-Izel.
Hag ean dro d'he dall, e vleo gwen,
A re dispak, eur gurunen.

Neuze, Ahès, ar brinsez fall,
Evel pa vije skoët dall,

ENN e gambr, heb aon rag Doue.

A deu da laëres an alc'houe.

ENN eur vale war beg e zroad,
Ar verc'h a dosta skan d'he zad,

A goustadik deuz e gerc'hen,

A denn n'eur c'hoarzin, ar chaden.

V

Piou a deu du-hont gant ar ru,
Pignet war eun hinkane du,
Hag hen d'an daoulam war ar gein
Ken a strink an tân deuz ar vein ?

Iou, da lavaret Men-Ru-ar-Goulou, abasakret da c'houlou de, enoret evel eun
Ar Roue Gralon, goude beza diskaret
da Vam ar Gwir-Doue chenchas hanon
nengol, da lavaret e Remed-Oll deus a
Varia-Remed-Oll. Notre-Dame de tout
emdez eno ar Ver'chez : abaoe amzer

gant hon Tad santel ar Pab dan oll
on, Patronez Breiz-Izel. Dre eur skrit

Hennes eo messager Doue,
Digaset enn Is d'ar Roue,
Hennes eo Abostol ar Feiz,
Sant Gwenole, karet e Breiz.

Tostat'r'a en eur c'haloupad
En he zorn deo e vaz abad,

Hag eur stol aour war he zaë venn,
Hag eur c'helc'h tan en dro d'he Benn.

Setu hen e dor ar palès
E p'hini e kousk tad Ahès

Diwar e varc'h an den zantel,
A c'halv, en noz a vouez huel.

— « Gralon, Gralon, sao hep dale,

« Sao evit heuilla Gwenole,

« Sao evit tec'hel deuz ar mör,

« Sklujou kear Is a zo digor ! »

Hag ar Roue koz trubullet,
E mez e vele zo zaillet,

- « Din-me, din-me, va marc'h prima

« Siouas peurgollet ar ger-ma ! ... »

Ha war e varc'h e ber amzer
E kerz da heul e vignon ker,

Ha war o lerc'h, enn eur iudal,
E klevont ar mör o ruial.

Neuze ar brinsez dirollei,
He amourouz gant-hi kollet,

Dre gear Is, a glei hag a zeo,
A rede dispaket e bleo.

Pa glevas daou lamp ar c'hezek

Araog ar mör e tiredek,

Dre al luc'het gant nec'hamant,
Hanveaz he zad hag ar zant.

— Va zad ! va zad ! mar em c'harit,

« War o marc'h skan va c'hommerit »

Hag, he respont, an tad tener

A zo e verc'h war ann tailler.

Kerkent ar mör a vuanna,

Ha Gwenole en eur grena,

A gri : « Gralon, tòl ann diaoul-ze

« Diwar dailer da hinkane ! ...

Koulskoude c'hoas leun a ankres,

Ann tad a zalc'h ar bec'herez,

Mey ar zant a ra zin ar groas

Hag a stok outi pen he vaz.

Kerkent, mestres an droug speret

A ruil er mör bras fuloret,

Hag e kleo tost ar Roue koz

Eur c'hoarzin skiltr e kreiz ann noz.

Mes, rented skanvoc'h eb dale
E sail prim da c'heul Gwenole,
Hag e varc'h, gleb e beder c'har
A lamp deus ar mor en douar.

Breman, ed e Mari-Morgan,
Ahès, deuz skeud al loar a gân,
A gân hag en eur vousc'hoarzin,
A grib er mör e bleo bezin.

VI

Da zao heol ar zant ha Gralon,
A bigne war lein Mene-Hôm,
P'hini, he dreit ebars enn trez,
Zao e ben war Douarnenez.

Ac'hane Roue Breiz-Izel,
War e lerc'h a dolaz eur zel ;
Mez, el lec'h Is, gant he deg dor,
Ne velas mui nemet ar mör.

— « Eur gear em boa deus ar gaëra,
« Ha setu hi et da netra ! ... »
Hag e galon oll a fraillas,
Hag he zaoulagad a welas.

— Gralon, Gralon, me Gwelone,
— Gralon, d'an daoulin ganen me,
Ha Gralon dindan e c'hlac'hар,
A goë d'ann daoulin d'ann douar.

Hag eno, dispak e vleo gwenn,
Hag e dall pleget er boultren
E lavare c'hoas ar Roue :

— Ra vo gret bolonte Doue ! ...

Pa zavas diwar he zaoulin,
Dindan tân-flamm heol ar mintin,
A velas, a dreuz he zaëlou
E lugerni Ru-Men-Goulou.

Wär ar men-ze, hon tadou koz,
A skuill e goad d'eun Doue foz,
Hag ar Roue, e ber amzez,
A lavaraz d'he vignon ker :

— « Du-hont, e memor a gear Is,
« Me zavo d'ar feiz eun Ilis,
Rag evit testeni d'ann oll
M'he galvo ilis Remengol (1).

« Rag war dolen ru Deutates
« Me lakaï da ren ar Werc'hez,
« Ha beb bloas. enn enor d'ar groas,
« E rin ober eur pardon braz.

« Eno, ann oll dud afflijet,
« A gavo d'ho foanniou remed,
« A silvidiger d'ho ene,
« Dre c'hraz Mari gwir vamm Doue.

« Pa vo ann Doueou maro,
« Ha koët meur a goat dero,
« Eun de, deuz ar pevar avel,
« E teuio d'hi pobl Breiz-Izel.

Neuze ma ve sonj a Gralon,
E vo lavaret a galon :

— « Brasa burzudou a zo bet
« Ebars enn amzer dremenet ! ...

Apostolik roet e Rom, en ilis sant Per, kement beleg a lavar an ofern war an aoter-vras an Itron-Varia-Remengol, a denn a boanniu ar purgator eun en p'hini a da raktal d'ar barados.

An dregont a vis maë 1858, an Itron-Varia-Remengol, a zo bet kurunet gant eur gurunen aour ha perles, roet dez-hi gant hon Tad Santel ar Pab Pii Nao.

Remengol a zo bet a viskoas ar gaëra hag ar santella ilis a Vreiz-Izel ; enori a rer enn-hi darn euz ar groaz hag ar gurunen sperr J. Ch. darn eus ar relegou ar Werc'hez, Santez Anna, [sant Joseph, ana Ebrestel, ann Doctoret eus ann ilis, Sant Breiz-Izel] ha relegou ouc'h penn daou vil sant all : hervez an dud koz, peb gwir Vreton a die, eur vech da viana, beo pe varo, ober pelerinach Rumengol.